

“Azərbaycan” qəzetinin 285-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar ertəsi, 29 sentyabr 1919-cu il, nömrə 285

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 4 məhərrəmül-haram sənə 1338. 29 Eylül 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 2 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə oktyabr ayının 1-nədək heasb olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə.

ELAN

1919[-cu] sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-268

1919 sənəsi təşrin-i-əvvəl (oktyabr) ayının birində birinci Azərbaycan Milli ünəs edadisində ilk dəfə olaraq bir çoxuq bağçası açılır.

1) Ümumilə kiçik yaşdakı çocuqlara dərslər məzkur [deyilən] çocuq bağçasında veriləcəkdir.

2) Çocuq bağçasında erkək və qız 5 yaşından 7 yaşına qədər olanlar qeyd və qəbul edilir.

3) Dərslər saat 10-da başlanıb saat 1-də qurtaracaqdır.

Dərslərin proqramı:

1) Biləməli [əməli, praktiki] hesab dərsləri;
2) Rəsm dərsi;
3) Əl işləri;

4) Çocuqların özlərinə məxsus oyuncaq yapmaları;
5) Palçıqdan şəkillər yapmaq;

6) Pambıq və toxmi-sairədən hər cürə şeylər yapmaq;
7) Çocuqlara aid jimnastik;

8) Türkçə çocuqlara məxsus kiçik hekayələr söylənəcəkdir;

9) Türkçə əlifba hürufatının [hərflərinin] şəkilləri öyrədiləcəkdir.

A) Dərslər Məktəbi-Tibbiyyəni [Tibb

SİRK “MODERN”

Düşənbə günü sentyabrın 29-nda 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Boqatıryov – Raqenbaum.

2-nci: Kalişeviç – Djiovani.

3-ncü: Zakoroyko – Qırmızı Maska.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, qurtaracaq 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarət altında] olacaqdır.

11412

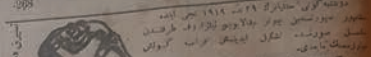
“MÜSAVAT”IN İCLASI-ÜMUMİSİ

Təyin edilib oktyabr ayının 1-də çarşənbə günü axşam saat 7-də. İclas ikinci olduğu üçün qanunidir.

T-269

İLAN

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

Məsələt: Milli Məclisin Əhəmiyyəti

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

QİSAS

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

Azərbaycanın Milli Məclisi

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

QİSAS

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

QİSAS

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

QİSAS

1919 sənə sentyabrın 29-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

məktəbini] və Frebel kursunu [bağca təbiyəçiliyi kursunu] qurtarmış bir xanımın nəzarəti altında keçəcəkdir.

B) Ərizələr hər gün birinci Azərbaycan Milli ünvan gimnaziyasında, direktoru tərəfindən qəbul edilir.

Adres: Nikolayevski, nömrə 15.

*Direktor: S[əlimə xanım] Yaqubova
11414*

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT BANKI

Qorçakovski küçədə 214 nömrəli evdə bu sentyabr ayının 30-dan etibarən açılır. Bank qərarad mövcubincə [qəraradada əsasən] izn verilən bütün müamilatı [əməliyyatları] icra edir.

T-270

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Məşixəti-İslamiyyədən

Türk dilindən başqa dillərdə Məşixəti-İslamiyyəyə [Şeyxülislamıq İdarəsinə] verilən ərizələr qəbul olunmayıb, sahibinə rədd olmağı qərara alınmışdır. Azərbaycan əhalisi bu qərardan müttələ [xəbərdar] olub mövcubincə amil olmalıdırlar [əməl etməlidirlər].

*Məşixət sədrleri:
[Axund Ağa] Ağaəlizadə,
Mustafa Əfəndizadə*

2

Məşixət tərəfindən elandır

Azərbaycan məmləkətində müsəlman əhalisinə təvəllüd, nikah, talaq və vəfat maddələrinə dair şəhadətnamələr almaq

barədə əhali üçün bu kimi şəhadətnamələri ələ gətirmək asan olsun və daha uzaq məsafələr təyy edib [gedib] ağır xərc və məsarifə düçar olub o kimi şəhadətnamələrdən ötrü mərkəzi-Məşixət Bakıya gəlməyə məcbur olmasınlar deyər, Məşixətin təvəssütünə [vəsətətinə, xahişinə] görə keçən avqustun 27-də 433 nömrə ilə Azərbaycan Cümhuriyyətinin Ədyan və Məzahib [Dini Etiqad] naziri cənabları məzkur [deyilən] şəhadətnamələrin nahiyə qazıları tərəfindən veriləcəyi barədə əmr buyurduğuna məbni [görə], Məşixət İdarəsi ümum camaata ittıla [xəbər] verir ki, minbəd [bundan sonra] o tövr şəhadətnamələr barədə kimsə Məşixətə müraciət etməyib, tabe olduğu qazıya müraciət etsin.

*Məşixət sədrleri:
Mustafa Əfəndizadə,
[Axund Ağa] Ağaəlizadə*

NƏYƏ ÇALIŞALIM?

Yevropa Sülh Konfransına göndərmiş olduğumuz mürəxxəslərdən [nümayəndələrdən] hərdənbir alınan məlumatdan böylə görünür ki, sabiq Rusiya dövlətindən ayrılmış və elani-istiqlal etmiş millətlər məsələsinə hələlik baxılmamaqdadır. Bu məsələ ümum Rusiya məsələsi ilə əlaqədar olduğundan, təbii o məsələ sırasında baxılacaqdır. Sıraya gəldikdə, görünür ki, Sülh Konfransı əvvəl-əvvəl məğlub dövlətlər məsələsi ilə məşğul olub, axırda qalib dövlətlərin paylaşmaq və hesablaşmaq işinə keçəcəkdir.

Məğlub dövlətlərdən Almaniya, Avstriya və Bolqariya haqqında Sülh Konfransı öz qərarını təyin və məlum etmişdir. Bugünkü sırada Türkiyə məsələsidir ki, bir tərəfdən Türkiyənin aləmi-islam nəzərində haiz olduğu [tutduğu] mövqe və digər tərəfdən Yevropa dövlətlərindən hər birinin bu məsələnin o və ya bu tövr həlli ilə əlaqədar olan mənafeinin bir-birinə ziddiyyəti bu Türkiyə məsələsini həlli müşkül bir vəziyyətə salır.

Bu müşkül məsələdən başqa Sülh Konfransı qarşısında digər bir məsələ dəxi var ki, onun həlli çox çətinidir. Bu da Rusiya məsələsidir.

Əvvəla bu gün Antanta tərəfindən tanınmış bir Rusiya yoxdur. Bolşevik Rusiyası Yevropaca [Avropa tərəfindən] tanınmayıb. Kolçak və Denikin Rusiyası isə müəyyən və məlum deyildir. Deməli, Antanta tərəfindən qəbul ediləcək bir Rusiya meydana çıxmıyınca, Sülh Konfransı qarşısında Rusiya məsələsi ərzi-vücut edər [meydana çıxar, özünü göstərər] bilməyəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], istiqlal elan etmiş millətlər məsələsi də əgər Rusiya məsələsi ilə əlaqədarlığı baqi [qüvvədə] qalarsa, yəni xüsusi bir məsələ şəklində girməzsə, hələlik baxılmayıb qalacaqdır.

Fəqət hər halda bundan öylə bir nəticə çıxarmamalıdır ki, Yevropa dövlətləri sabiq Rusiya torpağında elani-istiqlal etmiş olan millətlərin müqəddəratına, halına, siyasi və iqtisadi əhvalına hələlik bir nəzər belə atmaq istəməyirlər. Biləks [əksinə], ingilislərin, fransızların, italyan və amerikalıların Qafqaza gəlib də buradakı cümhuriyyətlərlə əlaqələr peydasına gi-

rişmək təşəbbüslərindən aşkardır ki, bu dövlətlərdən hər biri gələcək məsələlərin həllində öz mənafeələrini təmin etmək üçün indidən işə vüquf yetirmək [işlə tanınmaq], mənafeləri nöqtəyi-nəzərindən məsələdən kamalınca xəbərdar olmaq, məsələnin müsbət və mənfə surətdə həllindən, yəni arzularımızın rədd və ya qəbulundan nə zərər və nə mənfəət hasil olacağını bilmək istəyirlər.

Əlavə, bu millətlərin istiqlal elanını bir əmri-vaqe [fakt] kimi tələqqi [qəbul] edib, hətta müamilə [rəftar] və münasibətlərini müstəqil dövlətlərə yaraşan bir rəsmiyyət üzrə icra edir və hər halda: nə üçün elani-istiqlal etdiniz, deyər məzəmmət və təkdir etməyirlər [danlamayırlar].

Biləks [əksinə], istiqlalın qəbul və təqviyəsində [güclənməsində] kömək edəcəklərini vəd ilə ümidlərimizi artırırırlar.

Buna görə, bu gün bizə lazım olan o deyil ki, Sülh Konfransının bizi rəsmən təsdiq edəcəyi intizarı ilə boş oturub da növbətimizi gözləyək. Biz bu yoldakı səy və təlaşımızı işin bu cəhətinə sərf etməliyik ki, Yevropa dövlətləri bizim məsələmizi Rusiya məsələsi ilə əlaqədar etməyib, xüsusi və müstəqil bir məsələ şəklində qəbul və öyləliklə də məsələnin həllinə ibtidar etsinlər [girişsinlər].

Bu məqsədə nail olmaq üçün o iş ki, məhəllində [yerində] lazımdır, onu burada görürük və bu yolda müvəffəqiyyətlər dəxi qazanırıq. Böylə ki, vətənimizə gələn Yevropa nümayəndələri Cümhuriyyətimizi mükəmməl, müntəzəm, qanun və qaydalı, əmnü asayişli [əmin-amanlıq və asayişli], nəhayət, qoşunlu və qüvvətli bir dövlət halında görüb, müstəqil ya-

şamağa nə dərəcə haqlı olduğumuzu rəsmən olmasa da, əqlən və qəlbən təsdiq edirlər. Əlavə, bizimlə əlaqə bağlamaq, iqtisadi və ticarəti münasibata girişməyə dəxi nə qədər mail olduqlarını aşkara bildirirlər.

İndi lazım olan budur ki, Yevropanın nəinki yalnız bir məhafili-siyasiyyəsi [siyasi dairələri], bəlkə camaatı və camaatın arayı-ümumisi [ümumi rəyi] dəxi bizim istiqlal məsələmizə laqeyd qalmayıb, halımıza maraq yetirsinlər və bu əmri-vəqeyə səthi bir nəzərə layiq, əhəmiyyətsiz bir vəqə [hadisə] kimi baxmayıb, ciddi və dərin bir nəzər yetirsinlər və müstəhəqqi-istiqlal [istiqlala layiq] olduğumuzu deyil yalnız bir “teoretik” bəhslərlə, bəlkə coğrafi vəziyyətimiz, etnoqrafi xüsusiyyətimiz və baxşus [xüsusilə] yevropalıları pək maraqlandıran ekonomi halımızla dərk və təsdiq etsinlər. Bu yolda baxşus Fransa əfkari-ümumiyyəsinə [ictimai rəyinə] icrayi-təsir etməyə çalışmaq lazımdır. Çünki bu məsələyə hamıdan az əhəmiyyət verən və məsələni Rusiya müqəddəratı ilə sıxı bir əlaqədə görən fransızlardır.

Bu iş isə, yəni Avropa və bilxassə Fransa əfkari-ümumiyyəsinə icrayi-təsir etmək işi Parisdə oturan mürəxxəslərimizin vəzifəsidir.

Biz Parisdəki mürəxxəslərimizə sifariş etməliyik ki, Sülh Konfransının təsdiqi intizarına sərf edilən vaxtdan istifadə edib də Yevropa əfkari-ümumiyyəsinə təsdiqnamə almağa çalışsınlar. Əgər buna müvəffəq olarlarsa, o halda Sülh Konfransının bizi qəbul edəcəyindən təmin edilmiş olarıq.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

25 eylül iclası

Sədr: Həsən bəy Ağayev

Katib: Əhməd Cövdət

Sədr məsaili-yövmiyyəni [gündəlik məsələləri] elan edir. [Səməd ağa] Ağamalioğlu və Abdulla bəy [Əfəndizadə] torpaq məsələsinin birinci sıraya keçirilməsini təklif edirlər, fəqət qəbul olunmayıb.

Maarif Nəzarəti nümayəndəsi məclisdə isbatı-vücut [iştirak] etmədiyindən, darülfünun [universitet] təşkili haqqındakı birinci növbədəki qanun növbədən götürülərək, ilk əvvəl dövlət məmurları maaşlarının artırılması haqqındakı layihəyi-qanuniyyənin [qanun layihəsinin] ikinci qiraətinə şüru edilir [başlanır].

Əhməd Cövdət (Sosialist) - Bu layihənin bütün dövlət büdcəsini dəyişdirdiyini və məmurların həm maaşlarının cədvəli oxunub təsdiq edilmədikcə qanun gücü alammayacağını qeydlə, təklif edir ki, məmuriyyətin adı və maaşın miqdarı cədvəlləri oxunsun və Maliyyə Nəzarətinin rəy və mülahizəsi bildirilsin.

Təklif bilaetiraz [etirazsız] qəbul olunur.

Digər bir təklif varid [daxil] olur ki, Məşixət [Şeyxülislamıq] sədrləri 2-ci sifətdən birinciyə keçirilsin.

Abdulla bəy Əfəndizadə (Əhrar) - Şeyxülislam və müfti həzrətləri rəisül-üləma [ruhanilərin başçısı] olmaq həsəbi [səbəbi] ilə nazirlər dərəcəsinə bir mövqə tuturlar. Hətta camaat nəzərində nazirlərdən də uca tutulurlar. Binaənileyh [ona görə], maaşca da nazirlərlə bərabər

olmalıdırlar. Odur ki, Məşixət sədrləri birinci sifə keçirilməlidirlər.

Ağamalioğlu Səməd ağa (Hümmət) - Mən bilən, məvacib hörmətə verilməyir, xidmətə verilir. Əgər hörmətə verilsəydi, onda gərək ən artıq məvacib seyidlərə veriləydi. (*Sədr, sözünü kəsib seyiddən-filandan bəhs etməməyi təklif edir.*) Bəli, mən onu deyirəm ki, əgər Məşixət sədrləri hökumət qulluğunda isələr, onda xidmətlərinə görə maaş almalıdırlar. Çünki maaş hörmətə verilməyir. Qaldı ki, biz əsasən ruhanilərin hökumət işinə qarışmalarına razı deyiliz və gələcəkdə ruhaniləri tamamilə camaat işindən kənar etmək fikrindəyiz. Qoy, onlar öz ruhani işlərinə baxsınlar. Bununla bərabər, mən bir də Abdulla bəyin təklifi əleyhindəyəm, o səbəbə ki, ruhaniləri gətirib Cümhuriyyət nazirləri ilə bərabərləşdirmək olmaz.

Əhməd Cövdət - Doğrudur, Məşixət sədrləri din alimi olmaq həsəbi ilə uca bir mövqə tutduqlarından nazirlərlə bərabər, bəlkə onlardan da bir dərəcə yuxarı ola bilərlər. Fəqət bununla bərabər, onları məmurlar dərəcəsinə daxil etmək olmaz. Çünki dini işə baxan zəvat [şəxslər] hökumət təsirindən kənar olmalıdır. Binaənileyh, təklif edirəm ki, şeyxülislam ilə müfti dövlət qulluqçuları sırasından çıxarılaq, onlar haqqında ayrıca layihəyi-qanuniyyə tərtib verilsin.

Abdulla bəy - Əhməd bəyin təklifinə mən də iştirak edərəm. Fəqət Səməd ağaya deməliyəm ki, biz onları məmurlar sırasına daxil və hökumətə tabe etmək fikrində deyiliz. Ancaq maaşca nazirlərlə bərabərləşdirilmələrini təklif edirik. Biz Səməd ağanın fikrinin əksinə deyiliz. Biz

də istəyirik ki, onlar camaat işlərindən kənar olub ancaq dini işlərə baxsınlar. Əgər Məşixət İdarəsinin ayrıca bir sifə ayrılması haqqında Əhməd bəyin təklifi qəbula keçərsə, o halda tamamilə sizin rəyinizə iştirak edəriz.

Kiçikxanov (Əhrar) - Bizdə əsla ruhanilik yoxdur. Hətta İstanbulda da ruhani sifə yoxdur. Odur ki, Səməd ağanın danışıqları müqabilinə mən etiraz edirəm. Bir də deyirsiniz, Məşixət İdarəsi ali bir idarədir. Özü də müstəqil olmalıdır. Digər tərəfdən də, onu Ədyan Nəzarəti təhti-idarəsinə [Dini Etiqad Nazirliyi təbəçiliyinə] verirsiniz. Halbuki, ən fəaliyyətsiz və dövlətə heç bir xeyri olmayan bir Nəzarət varsa, o da Ədyan Nəzarətidir. Mən təklif edirəm ki, Məşixət İdarəsi hökumət məmurları sırasından çıxarılsın və hələlik bu məsələ müzakirədən götürülsün.

Əmircanov (məruzəçi) - Məlumunuzdur ki, Məşixət İdarəsi müstəqil deyil. Onun başında Ədyan naziri var. Əlbəttə ki, Məşixət sədrləri birinci dərəcəyə keçirilsələr, yaxşı olmaz. Sıradan da çıxarılsalar, o halda idarənin maaş məsələsi havada qalar. Binaənileyh, mən təklif edirəm ki, Məşixət xüsusunda yeni layihəyi-qanuniyyə tərtib verilənədək bu layihə təğyir və təbdilsiz [dəyişdirilmədən] qalsın.

Səsə qoyulduqda, Məşixət sədrlərinin birinci sifə keçirilmələri haqqında Əhrar fraksiyası tərəfindən edilmiş olan təklif qəbula keçməyir.

Əhməd [Cövdət] bəyin: “Yeni qanun tərtibinədək müvəqqəət olaraq Məşixət sədrləri layihəyi-qanuniyyədən çıxarılsınlar” məzmunlu təklifi səsə qoyulur.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin (Müsa-

vat) - Əhməd Cövdətin təklifi zahirdə pək doğru görülür. Fəqət həqiqətdə o qədər də doğru deyildir. O deyir ki, Məşixət İdarəsi haqqında yeni layiheyi-qanuniyyə tərtibinədək Məşixət qanun layihəsindən kənar edilsin. Fəqət məlumdur ki, bir idarəni təşkil etmək üçün bir müəssisə lazımdır. Biz deyirik Məşixət İdarəsi bütün üləma [ruhani] sinfini tərtibə salsın. Lakin tərtibə salmaq qəsdilə o idarəni havada buraxmaq olmaz. Şimdi əgər Məşixət adlanan müəssisə baqi saxlanarsa, Əhməd bəyin mənimlə bərabər istədiyi idarənin təşkili işləri bir qədər asanlaşar. Binaənileyh, mənə layiheyi-qanuniyyənin bu maddəsini əsla dəyişmək lazımdır deyildir.

Əhməd Cövdət təklifində israr edir.

Kiçikxanov - Əhməd bəyin təklifi o qədər müvafiq deyildir. Çünki bu gün Məşixət götürülsə, gərək Ədyan Nəzarəti də götürülsün. O halda da dini idarələr işi qarışıq düşər. Binaənileyh, mən təklif edirəm Məşixət hələlik götürülməsin. Ancaq Ədyan Nəzarətinə təklif edilsin ki, ruhanilər haqqında təcili surətdə bir qanun layihəsi hazırlasın.

Əmircanov - Bu layihədə ancaq Məşixət sədrləri ilə üzvlərin maaşı qeyd edilmişdir. Fəqət neçə aydan bəridir ki, müvəqqət olaraq sair mollalara da maaş verilir və hökumət din alimləri haqqında layiheyi-qanuniyyə tərtib verir. Digər tərəfdən, bu saat qanun hazır deyil. Alimlərin də maaşları azdır. Binaənileyh, mən təklif edirəm, hələlik Məşixət İdarəsi haqqındakı maddə baqi qalsın.

Məşixət sədrlərinin layihədən çıxarılmaları haqqındakı təklif əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə rədd edilir.

2-ci dərəcə komissiyasının təklif etdiyi kimi qəbul olunur.

3-cü dərəcənin müzakirəsinə keçilir.

Ağamalıoğlu Səməd ağa təklif edir ki, hökumət idarələrini mümkün olan qədər camaata yaxlaşdırmaq üçün qubernatorlar qanundan çıxarılsınlar “və Daxiliyyə nazirinə tapşırılsın ki, çaparaq iki-üç həftə zərfində bir qanun hazırlasın ki, bu ağaları başımızdan rədd edək”.

Rəhim Vəkilov (Müsavat) - “Müsavat” tamamilə qubernatorluqların ləğvi haqqındakı təklifə iştirak edir. Fəqət hələlik o yerləri idarə edənlərə maaş verilməsi və onların qanundan çıxarılmamasını təklif edir.

Əhməd Cövdət - Biz də quberniya idarələri məmurlarının maaşdan məhrum edilmələri tərəfdarı deyilik. Fəqət yoldaşımızın böylə radikalni təklif etməsinin səbəbi odur ki, Rəhim bəyin indi etdiyi təklifi biz mart ayında etdik. Nazir də söz verdi, amma bu vaxtadək əməl etməmişdir. Əgər Parlaman doğrudan bu rəyə iştirak edirsə, mən təklif edirəm hələlik qubernatorlar qalsınlar. Amma hökumətə bu xüsusda bir layiheyi-qanuniyyə hazırlamaq üçün müəyyən vaxt təyin edilsin.

Muxtar Əfəndizadə (Əhrar) - Bunu martda da təklif etdik, lakin əməl olunmadı. Mən təklif edirəm qubernatorlar layihədən xaric edilsinlər.

Əmircanov - Bu layihə Maliyyə Komissiyasında müzakirə edilərkən, komisiya dəxi arzu etdi ki, quberniya idarələri götürülsünlər. Fəqət denildiyi kimi, tez olmaz. Səməd ağa deyir çaparaq layihə tərtib verilsin. Amma o qədər çaparaq ola bilməz. Çünki bundan çaparaq layihə

olmaz, hələ yeddi ayda hazır olub bizə verilmişdir. Odur ki, hələlik bu məmurlar da öz yerlərində qalmalıdır.

Əhməd Cövdət - Sosialistlərin təklifini oxuyur. Təklif bundan ibarətdir ki, Daxiliyyə Nəzarəti bir ay müddətində quberniya idarələrinin ləğvi haqqında bir layiheyi-qanuniyyə tərtib və Məclisi-Məbusana təqdim etsin. Əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə təklif qəbul olunur.

3-cü dərəcə təshihlə bərabər qəbula keçir.

4-cü dərəcə bilaetiraz qəbul olunur.

5-ci dərəcəyə keçilir.

Kiçikxanov - Qabaqda, Zaqatalada xalq ruhani məhkəməsi vardı. Məmurları da müəyyən smeta daxilində maaş alırlardı. Şimdi Azərbaycan hökuməti təşkilindən bəri o məhkəmə Məhkəməyi-şəriyyə [Şəriət məhkəməsi] adlanır. Ancaq bu layihədə onun məmurlarının adı yoxdur. Mən təklif edirəm, o məhkəmənin sədri beşinci, müavini-sədri altıncı və üzvləri 7-ci sinfə daxil edilsinlər.

Rəhim Vəkilov - Komissiyadan bilmək istərdik, sülh məhkəmələri hakimləri hansı dərəcədədirlər, tainki, onları da bunlarla bərabərləşdirək.

Bayram Niyazi təklifində israr edir.

Əhməd Cövdət, Rəhim Vəkilovun təklifini daha müvafiq görərək, Məhkəməyi-şəriyyə sədrini Sülh hakimləri ilə bərabər 8-ci dərəcəyə daxil qılmağı təklif edir.

Muxtar Əfəndi[zadə] - Kiçikxanovun təklifini müdafiə edir.

Əmircanov - Zaqatala Məhkəməyi-şəriyyəsinin kiçik və müvəqqət bir idarə və 5-ci dərəcə maaşlarla 8-ci arasında fərq az olduğunu qeydlə, 8-ci dərəcəyə daxil olmasına razı olur.

Təklif əksəriyyəti-ara ilə rədd olunur. 5 və 6-cı dərəcələr qəbul olunur.

7-ci dərəcəyə keçilir.

Hacıbababəyov Mehdi bəy - Maarif Nəzarəti mühəndisinin 9-cu dərəcədən 7-ci dərəcəyə köçürülməsini təklif edir.

Əksəriyyəti-ara ilə qəbul olunur.

7-ci maddə təshihlə bərabər qəbul olunaraq tənəffüs elan edilir.

Tənəffüsdən sonra

8, 9, 10, 11 və 12-ci dərəcələr komissiyasının təklif etdiyi təshihlərlə bilaetiraz [etirazsız] qəbul olunur.

13-cü dərəcəyə keçilir.

Mehdi bəy Hacınski (Müsavat) - Bu maddədə xalq məktəbləri müəllimlərindən bəhs edilmişdir. Burada qeyd olunanlar senzavik, yəni darülmüəllimin, ya rüşdiyyə məzunlarıdır. Aşağıda bir maddədə dəxi senzavik olmayan müəllimlərdən bəhs olunur. Məlumunuzdur ki, Azərbaycanda müəllim pək azdır və müəllimə nə qədər ehtiyacımız var. Xüsusən türk müəllimləri çox azdırlar. Onların senz denilən rəsmi kağızları yoxdur. Bunları nəzərə alaraq mən təklif edirəm ki, məzunniyyət şəhadətnaməsi olmayan xalq müəllimləri də 5 il xidmət edib təcrübə qazanandan sonra 13-cü dərəcəyə daxil edilsinlər.

Mahmudov Mustafa (Müsavat) - Müəllimlər barəsində eddiyyə məktəbləri haqqında verilmiş olan layihədə dəxi böylə bölgü var idi. İstehqaq şəhadətnaməsi [ləyaqət şəhadətnaməsi, diplomu] olanlara bir maaş təyin edilmişdi, şəhadətnaməsi olmayanlara başqa maaş. Fəqət komisiya onların maaşlarını bərabərləşdirdi. Bu iş məntiqsiz ya ədalətsiz də deyildir. Çünki maaş bir parça kağıza deyil, zəh-

mətə verilir. Öylə şəhadətnaməsiz müəllimlər var ki, şəhadətnaməlilərdən yaxşıdırlar. Şimdi xalq məktəbləri müəllimlərinə bəhs olunduqda mən təklif edirdim, həman ölçü bunlara da tətbiq edilərək şəhadətnaməsi olanlarla olmayanlar bərabərləşdirilsinlər. Böylə olarsa, ədalətsizlik də olmaz. Çünki çox müəllimlər var ki, şəhadətnamələri var, amma heç müəllimliyə layiq deyildirlər. Və biləks [əksinə], çox şəhadətnaməsizlər var ki, çox da layiqdirlər. Bir də müəllimləri məkatib [məktəblər] müfəttişləri təyin edirlər. Onların da ləyaqətli ya ləyaqətsiz olduqlarından məsuldurlar. Yəqin ki, təyin edərək layiq olanları edəcəklərdir. Binaənileyh, burada senz fərqi qoymaq bilməkdir. Mən təklif edirəm, bütün xalq məktəbləri müəllimləri biləcəydü-şərt [qeydsiz-şərtsiz] maaşca bərabərləşdirilsinlər.

Camalbəyov (Sosialist) - Bu rəyə iştirak edərək deyir ki, müəllimləri maaşca təmin etmək lazımdır ki, kənar işlərlə məşğul olmaq məcburiyyətində qalmasınlar. Çünki şübhəsiz, təmin olunmayan müəllimlər kənardan bir iş taparaq vaxtının bir qədərini də ona sərf etməyə məcbur olacaqlardır. Bu isə onların müəllimlik işlərinə zərər yetirir. Bunun önünü almaq üçün senzi olan-olmayan ümum müəllimləri bərabərləşdirmək lazımdır.

Aşurov Ağa - Zənnimcə, bu təklif marif işlərinə zəhər qatmaqdan başqa bir nəticə verə bilməz. Çünki heç ola bilməz ki, sənəlcə zəhmət çəkib oxuyub istehqaq qazanmış olanlar, əsla zəhmət çəkməmişlərlə bərabər olsunlar. Burası hesabsız-məntiqsiz bir işdir ki, biz buna heç vaxt razı olammayız. Zira, bu gün mü-

əllimlər bərabərləşdirilsələr, az oxuyanlar çox oxuyanlarla bərabər olsalar, o halda heç kəs gedib uzun illər zəhmət çəkməz. Bir də, zənnimcə bu fərq olmalıdır ki, müəllimlər arasında bir növ rəqabət olsun. Tainki, rəqabət sayəsində yaxşı müəllimlər yetişsin. Ona görə, mən təklif edirəm ki, senzi olanlarla olmayanlar bərabərləşdirilməsin.

Abdulla bəy Əfəndizadə - Müfəssəl bir nitqində istehqaqın əhəmiyyətindən bəhslə deyir ki, məzuniyyət şəhadətnaməsi quru bir kağız deyil, əhliyyət [ləyaqət, səlahiyyət] şəhadətnaməsidir və hər kəsin əlində əhliyyət kağızı olmasa, ona müəllim demək olmaz. Müəllimlik yalnız təcrübə dərsləri verməklə deyil. Üsulitəlim və tərbiyə elminə dara [vaqif] olmaq lazımdır. Hətta məşhur bir söz var, deyərlər müəllim anadan müəllim olaraq doğ[ul]malıdır. Doğrudur, bəzi sensiz müəllim olur ki, şəhadətnaməlidən yaxşı olur və biləks, bəzi şəhadətnaməli müəllim əsla müəllimliyə layiq olmayır. Bir də şəhadətnaməsi olmayan bir müəllim, bəlkə bir dərstdən yaxşı məlumatı olsa da, ümum elmlərdən məlumatı olmaz. Böylələrinin təlim və tərbiyəyə istedadı birtərəfli olar. Binaənileyh, millət çocuqlarını da ətraflı təlim və tərbiyə edəmməzlər. Ona görədir ki, istehqaq məsələsi müəllimlik bərsində başqa senz kimi olmayıb, əhliyyətnamə deməkdir. Binaənileyh, mənəcə əhliyyət kağızı olan müəllimlərlə olmayanları bərabərləşdirmək olmaz. Fəqət bununla bərabər, Mehdi bəyin təklifinə şərik olaraq beş illik təcrübəsi olan müəllimlərin istehqaqlılar dərəcəsinə keçirilmələrinə razıyam.

Əfəndizadə Muxtar – [Hacinski] Mehdi bəyin təklifinə şərik olaraq təklif edir ki, böylə müəllimlər hüquqca da istehqaqlılarla bərabər olsunlar.

Məruzəçi - Məzuniyyət şəhadətnaməsi olanlarla olmayanların bərabərləşdirilməsini əsla rəva görməyərək, ancaq beş il təcrübəsi olanların şəhadətnaməlilər dərəcəsinə keçirilmələri haqqındakı təklifi məqbul görür.

[Hacinski] Mehdi bəyin təklifi səsə qoyulduqda əksəriyyəti-ara ilə qəbul edilməyir.

Mahmudov Mustafanın “İstehqaqı olan ya olmayan ümumxalq müəllimləri maaşda müsavi [bərabər] olaraq 15-ci dərəcədə olanlar 13-cüyə keçirilməlidirlər” misallı təklifi əksəriyyəti-rəylə qəbul olunur.

13 və 14-cü dərəcələr qəbul olunur.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Lehistan donanması

Varşavadan verilən xəbərlərə görə, Lehistan [Polşa] hökuməti donanma təşkil etmək layihəsini hazırlamışdır. Donanma 4 krauzer [kreyser], 12 minonosdan ibarət olub tayfası [şəxsi heyəti] isə 1500 matros və 50 zabit olacaqdır.

Varşavada

Liondan xəbər verirlər ki, Amerikadan ərzaq gətirilməsinə baxmayaraq, Varşavada ərzaq azlığı müşahidə edilir. On iki mindən ziyadə işsiz adam vardır. İşsizlərin miqdarı artdığından, ərzaqdan məhrum edilmişlərdir.

Dabravol ordusundan

General Konçalov dəstəsi Tikeşevskidən qərbə tərəf bolşeviklər üzərinə hücum etmişdir. Düşmən sındırılıb, iki bolşevik alayı tamamilə əsir düşmüşdür. İki top, pulemyot, top güllələri və patron qənimət alınmışdır. Əsirlərin miqdarı 3400 nəfərdir. Kalaç rayonunda bolşevik süvariləri ilə inadlı müharibə davam etməkdədir.

Generalların yaralanması

Leski tərəfdə müharibələr davam edir. Günlərlə davam edən inadlı müharibələrdə general Şkuro və Mamontov yaralanmışlardır. Bundan əlavə, general Quselnikov, Tatarkin və ərkani-hərb [qərar-gah] polkovniki Ovanskeyev dəxi yaralanmışdır.

Cəbhələrdə

(Bolşevik xəbərləri)

Baxmaç səmtində Denikin “Oryol” adlı zirehli qatari bolşeviklər əlinə keçmişdir.

İrgiz tərəfdə Ağ qvardiya əsgərləri tərəfindən buraxılmış 7 top bolşeviklərə qalmışdır. İrgiz alındığı zaman 200 əsir tutulmuşdur ki, bunların 80 nəfəri zabitdir.

Moskvada

Sentyabrın 25-də Denikin agentləri Moskva Kommunistləri Şurasına iki bomba atmışlardır. Bombaların patlayışından 10 nəfər ölüb 18 nəfəri yaralanmışdır. Moskva Şurasının İcraiyyə Komitəsi üzvləri yaralılara birinci müavinət göstərmişlərdir. Bu işi açmaq üçün Moskva Şurası üzvlərindən ibarət bir təftişat komissiyonu təşkil edilmişdir.

Sofiyada nizamsızlıq

Peştədən verilən teleqrafa görə, Sofiyada radikal ünsürləri ilə əsgərlər arasında qanlı vuruşma olmuşdur. Nümayişçilər saray qarşısına cəm olub kral Borisin xəlini [taxtdan salınmasını] və cümhuriyyət bərpa edilməsini tələb etmişlərdir.

Almaniyanın maliyyə işləri

Almaniya Maliyyə naziri Almaniyanın maliyyə işləri haqqında məlumat verərək söyləmişdir ki, Almaniyanın məxarici 24 milyon olub, mədaxili isə altı milyondur.

(İtaliya heyətinin verdiyi xəbərlər)

İtaliya və Almaniya

Berlindən xəbər verirlər ki, İtaliya ilə Almaniya arasında münasibət başlandığına görə, Almaniya hökuməti Romaya səfir təyin etmişdir.

İrlandiya və İngiltərə

Londondan xəbər verirlər ki, Lloyd Corc irlandiyalılar tərəfindən təklif edilən şəraitə baxmaqdan ötrü İrlandiya vis-kralı ilə münasibətə girişmişdir. İrlandiyada asayiş bərpa ediləcəyi haqqında sazış hüsula gələcəyinə ümid vardır.

Anadoluda

Fransa qəzetləri xəbər verirlər ki, millətçi firqələrin təzyiqi altında bütün Anadoluda hərəkət vardır.

Suriyada

Fransa qəzetlərinin verdiyi məlumata görə, Suriya əhalisi Suriyanın təqsimi [bölünməsi] haqqında İngiltərə-Fransa eti-

lafı [razılışması] əleyhinə protesto etmişlər.

Asiyayi-Süğra məsələsi

Amerikanın Asiyayi-Süğra [Kiçik Asiya; Anadolu] mandatı məsələsi Almaniya müahidənaməsinin [sazişinin] Amerika tərəfindən təsdiq edilməsindən asılıdır. Macarıstana gəldikdə, orada möhkəm hökumət bərqərar edildikdən sonra onunla da müahidənamə əqd ediləcəkdir [bağlanacaqdır].

Lloyd Corc və Klemanso

Lloyd Corc Klemanso ilə Parisdə görüşüb Yaxın Şərq vilayətləri əhvalı haqqında mübadileyi-əfkarda [fikir mübadiləsində] bulunmuşdur.

Avstriyada

Avstriya hökuməti rəsmi surətdə elan etmişdir ki, 1914-cü sənəsi avqustun birindən sonra məmləkətə gəlib indiyə qədər yaşamaq ixtiyarını almayanlar sentyabrın axırına qədər Avstriyanın almanlarla məskun hissəsini tərk etməlidirlər. Bu tədbir Avstriyanın almanlarla məskun hissəsində ərzaq və mənzil azlığından nəşət etmişdir [irəli gəlmişdir]. Ancaq ağır xəstələr üçün istisna ediləcəkdir.

Amerikada bolşeviklər

Vaşinqtonda Təhqiqat və Təşviqat Komissiyası rəsmi surətdə bildirmişdir ki, Meksika bolşeviki Martinesin Amerika banklarında bir çox parası vardır. Martines bu paraların haradan alınması haqqında cavab verməkdən imtina etmişdir. Sənədlərlə mühəqqəq [yəqin] edilmişdir ki, bolşeviklər Meksikada təşviqat aparmaqda-

dırlar. Moskva hökumətindən para tələb edici məktublar tapılmışdır.

Ukraynalıların protestosu

Dabravol ordusu Kiyev şəhərini işğal edib sol cinahda müvəffəqiyyətlərə nail olduğundan, məhəlli [yerli] Ukrayna əsgəri komissiyonu İngiltərə Hərbiyyə nazirinə müraciətlə, Petlyura hökuməti ixtilaf olmasın deyərək əməliyyatı-hərbiyyədən ötrü general Denikin üçün xüsusi bir xətt çəkilməsini tələb etmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN**Odessa övzası**

Odessa bələdiyyə rəisi Yaroşeviç general Denikin namına atıdakı [aşağıdakı] teleqrafnaməni göndərmişdir:

“Odessa övzası [vəziyyəti] fövqaladə böhranlıdır. Ərzaq və yanacaq əsla yoxdur. Vəba, yatalaq xəstəliyinin dəhşət və şiddətlə intişar etməsi [yayılması] ilə əlaqədar olaraq, dəyirmanlar və su yolu dayanmasından dolayı əhalini böyük fəlakətlər təhdid edir. Təcili olaraq hər gün üçün on beş min pud kömür, on iki min pud taxıl hesabı ilə müavinət lazımdır. Rica edirik məzbur [deyilən] ərzaq ilə bizi təchiz edəsiniz.”

Kurlandanın işğalı

General [Rüdiger] fon der Qoltsun Kurlandadan geri çağırılması məsələsini, sosial-demokratların tələb etməsinə görə Almaniya hökuməti bir neçə təcili iclasda müzakirə etmişdir. Axırncı iclasda Almaniya əsgərlərinin Kurlandada qalmalarına möhlət verilməsini [Sülh] Konf-

ransından rica etmək qərarı qəbul edilmişdir.

Təklif qəbul edilməmiş

Paris qəzetlərinin əxbaratına nəzərən [xəbərlərinə görə], general Yudenic general [Rüdiger] fon der Qoltsa cavab vermişdir ki, mən general Kolçaka tabe olduğum üçün xudsəranə [özbaşına] müzakirət başlamağa səlahiyyətim yoxdur.

General Yudenic bəyan etmişdir ki, hərgah bu məsələni həll etməyə o səlahiyyətdar da olsaydı, öz vətəni düşmənləri ilə ittifaq əqdinə girişməzdi.

Çörçill Dabravol ordusu haqqında

General Denikin ordusu haqqında general Briqqsin bəyanatını istəmə [dinləmək] üçün çağırılmış Avam Kamerası məbuslarının xüsusi iclasında İngiltərə Hərbiyyə naziri lord Çörçill söz arasında demişdir ki:

“General Denikin qəhrəman bir ordu başında durur. Onlar qalib olsalar da və düşmən tərəfindən təzyiq edilsələr də axırncı nəfəslərinə kimi mübarizədə bulunacaqlardır.

Bazilərinin təbliğ etmələrinə rəğmən, müharibə nəticəsinin o tərəf ya bu tərəf mənfiyyətinə münqar olmasına [nəticələnməsinə, sona çatmasına] hüzuri-qəlblə baxmağa mən müstəid [qabil] deyiləm. Fövqdə məzkur [yuxarıda deyilən] təbliğatçılarla mübarizə etməyi mən lazım ədd [hesab] edirəm.

Müharibənin əvvəlində Rusiyanın bizim üçün etdiyi işləri mən unudammayacağam. Rusiya nümayəndələrinin sülh bayramlarında iştirak etməməsindən dolayı da fövqaladə dilgiram [dixoram].”

Amerika-Rusiya ticarət əlaqəsi

Amerikalılar Rusiya ticarət işləri ilə maraqlanaraq Rusiya ilə ticarəti əlaqə bağlamağa var qüvvələrini sərf edirlər. Rusiyaya mal göndərmək üçün bəzi paroxod şirkətləri kirayə fiyatını pək əksiltmişlərdir.

Amerika qaraları ilə bəyazları arasında müharibə

Noksvilldən xəbər verirlər ki, mindən ziyadə bəyazlar bir bəyaz qadını öldürməkdə müttəhim edilən zəncinin həbs edildiyi həbsxanaya saldırmışlardır. Məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] gəlmiş əsgərlər həbsxana cənbindəki [nəzindəki] meydançanı toplanmışlardan təmizləmişdirsə də, boğuşma küçələrdə uzun vaxt davam etmişdir. Nəticədə 5 adam məqtul düşüb [qətl edilib] və iyirmisi də yaralanmışdır. Qətl edilənlərdən üçü zəncidir. Müsədimə [toqquşma] əsnasında həbsxanadan qaçmağa fürsət bulan 16 məhbus içində, bəyaz qadın qətlində ittiham edilən zənci də fərar etmişdir.

Amerikada bahalıq

1919 sənə həziranını [iyununu] 1914-cü sənə ilə müqayisə etdikdə, mayehtac [ehtiyac malları] fiyatları aşağıdakı qərarla irtiqə etmişdir [qalxmışdır]:

Ərzaq 80 faiz, oda [otaq] 28 faiz, əlbisə 100 faiz, tənvirat və tənsicat 67 faiz. Buna görə, Avropaya məkulat [ərzaq] ixrac edilməsinə qarşı hökumət tədbirlər görməyə başlamışdır.

Sabiq kayzerin mühafizəsi qaç baha-ya tamam olur?

Keçən sənə təşrinə-sanisi [noyabrı] yarısından bu vaxta kimi sabiq kayzerin mü-

hafizəsinə iki yüz min florin [qızıl pul] sərf edilmişdir. Kayzerin mühafizəçiləri 16 polis nəfərindən, iki süvari zabir və bir də xəfiyyədən ibarətdir.

Yaponiya əmtəəsini boykot

Sumatradan xəbər verildiyinə görə, xitalılar [çinlilər] məskun olan küçələrdə vərəqələr yapışdırılaraq əhali yaponiyalılarla alış-veriş edilməməsinə və ümumiyyətlə yaponiyalılarla əlaqədə bulunmamasına dəvət edilir.

Xitalıların etirazı

Xita [Çin] mətbuat bürosu bəyan edir ki, qəzetələrdə xitalılar haqqında təhqiramiz xəbərlər nəşr edilmişdir ki, guya xitalılar bolşevik Qırmızı ordusuna yazırlarmış. Hökumətimizlə birlikdə Xita əhalisi şu xəbərin əleyhinə etiraz edərək, xitalıların bolşevikliyə müstəid [qabil] olmadığını bəyan edir.

**İSTANBUL MƏTBUATI
VƏ QAFQAZIYA**

General Harbordun İstanbula müvəsiləti [gəlib çatması] və oradan da Qafqaziyaya gedib Qafqaziya millətləri haqqında təhqiqat və tədqiqatda bulunacağı dolayısı ilə İstanbul mətbuatı bu axır zamanlarda Qafqaziya məsələsi ilə iştiğala [məşğul olmağa] başlamışdır. O cümlədən radikal milliyətpərvər bir məslək sahibi olan “Türk dünyası” qəzetəsi “Qafqaziya” sərlövhəsi ilə bir məqalə yazmışdır. Məqalənin, məəttəəssüf [təəssüf ki], bir çox yerləri sansür [senzura] tərəfindən çıxarılmış olduğundan, bəzi fikirlər örtülü

qalmış olmaqla bərabər, ümumiyyətlə şayani-əhəmiyyət olduğu [əhəmiyyət daşdığı] üçün məzkur [deyilən] məqaləni eynən qəzetəməizə nəql edirik:

“Məmləkətimiz Qafqaziya məsələsi ilə, məəttəəssüf, layiq olduğu əhəmiyyətlə məşğul olamayıb. Halbuki bu məsələ Türkiyə üçün həyati bir əhəmiyyəti haizdir [əhəmiyyət daşıyır]. Türkiyənin istiqbalı [gələcəyi] Qafqaziya məsələsinin alacağı və ya almaq üzrə bulunduğu şəkil ilə pək ziyadə əlaqədarlıdır.

Türkiyənin bu rabitə və əlaqəni hənzur görəmmədiyi, təqdir edəmmədiyi qətiyyətlə iddia oluna bilər. Biz əksəriyyətlə “Qafqaziya” deyib keçirik. “Azərbaycan” əhval və həvadisatını [hadisələrini] əksəriyyətlə “Estoniya”, yaxud “Litvaniya”da cərəyan edən vüquata [hadisələrə] ətf etdiyimiz [verdiyimiz] əhəmiyyətlə (!) təqib edirik. Ermənistan Cümhuriyyətinə dair olan xəbərlər isə bizi ancaq ələlümüm erməni işləri dərəcəsinə yalnız bir erməni işi olaraq əlaqədar edir.

Yaxın bir istiqbal bunun nə böyük bir xəta olduğunu göstərəcəkdir. Çünki vəqayə və həvadisatın inkişafı ilə də sabit olacaqdır ki, Qafqaziya məsələsi bir az da, hətta bir az da deyil, pək vase [geniş] bir miqyasda bir Anadolu məsələsidir. Anadolunun əmniyyəti məsələsidir. Anadolu türklüyünün, hətta bütün türklüyün istiqbalı məsələsidir!

Məmafih [bununla belə], bu həqiqətin sübutu üçün əhval və hadisatın inkişafını bəkləməyə də lüzum yoxdur. Vəziyyət meydandadır:

Şimalı və cənubu daxil olduğu halda Qafqaziya əhaliyə-əsliliyyəsinin pək böyük və qahir bir əksəriyyəti, bu əksəriyyətin

böyük bir qismi də türk olmaq üzrə ya türkdür, yaxud müsəlmandır. Qafqaziya müsəlmanları ilə türklər arasında isə pək böyük fərqlər yoxdur. Hətta bunlar kəndiləri ilə türklər arasında heç bir fərq gözətməzlər. Türkü can qardaşı, eyni müqəddəs yolun yolçusu bilirlər. Həpsinin arzusu bir nöqtədə toplanır: acnəbi boyunduruğundan qurtulmaq, istiqlalə nail olmaq!

Qafqaziyalılar türkü, çeçeni, ləzgisi, çarkəzi daxil olmaq üzrə bu qayənin istehsalı [əldə edilməsi] üçün hər bərabər çalışmışlar, hər vaxt bərabər çalışmağa əzm etmişlərdir. Bütün bu xalqın Türkiyəyə, Türkiyə türklərinə qarşı pək səmimi bir təvəccöhləri, məhəbbətləri, məclubiyətləri [bağlılıqları, tutqunluqları] vardır. Qafqaziyalılar İstanbulu yalnız Türkiyənin paytaxtı olaraq tanımazlar. İstanbul onlar nəzərində daha yüksək bir mövqeyi vardır.

Şimdi bizə bu dərəcə yaxın bir kütlənin sakin və sahib bulunduğu, Türkiyə ilə həmhüddud bir nöqtənin müqəddəratı mövzuyi-bəhs [mübahisə mövzusu] olur.

Məlum və mühəqqəq [şübhəsiz] olan bir şey də var ki, o da bu qitə [ərazi] müqəddəratında maziyə [keçmişə] nisbətə hər halda böyük təhəvvülat [dəyişiklik] vüqu bulacağı, hətta bulduğudur. Əzcümlə [o cümlədən], Qafqaziyada bir Erməni Cümhuriyyəti təşəkkül etmiş bulunur. Bunun yanında bir gürcü hökuməti var. Bu hökumətlərin şimdiki halda nə hüddudları, nə də istiqbalları qəti olaraq məlum və müəyyən deyil.

Bizim, türk və islam Qafqaziyanın da ümumi sülhü istiqlal və ya muxtariyyətdə nail olmuş bulunduğu halda idrak edə-

cəyi xüsusunda pak dərin bir qənaətimiz vardır. Çünki bu onların haqqıdır.

Əminiz ki, general Harbordun rəyasəti altında olaraq əvvəlki gün şəhərimizə gəlmiş və yaxında Ermənistanə əzimiyyəti müqərrər bulunmuş [yola düşməsi qərarlaşdırılmış] olan Amerika heyəti də Ermənistan xaricindəki Qafqaziya[ya] da təşmil [şamil] edəcəyi bitərəfanə təhqiqat və tədqiqatı nəticəsində türk və islam Qafqaziyasının da bəzi milli və müqəddəs haqlara malik olduğunu və bu haqların təsdiqi zəruri bulunduğunu təsəlim [qəbul, etiraf] edəcəkdir.

Fəqət baxalım səthi düşünməkdən, səthi düşünənlərimizdən nə zaman qurtula biləcəyiz? Nə zaman bizim də milliyət düsturlarından istifadə etmək istəyən və edən digərləri kimi “bir millət” olduğumuzu söyləməkdən qorxmayacağız, çəkinməyəcəyiz?!”

İRAN İŞLƏRİ

Xorasanda

Zilhiccə ayının 15-də Xorasandan çıxıb bu günlərdə İran təriqi [yolu] ilə Bəndər Gəzdən Bakıya varid olan [gəlib çatan] bir şəxs Xorasan əhvalı haqqında mühəririmizə böylə məlumat vermişdir:

Hal-hazırda Xorasanda 5-6 min ingilis əsgəri vardır. İngilis əsgərlərindən başqa, bərbərilərdən para ilə tutulmuş əsgərlər də İngiltərə ordusunda xidmət edirlər.

İngilislər külli para sərf edib Xorasanın 2-3 verstliyində böyük evlər tikdirirlər. Bu evlər hazır olduqca, ingilis əsgərləri şəhərdən həman yerə köçürürlər.

İngilislər Xorasandan bir çox ərzaq şeyləri alıb Sistana aparırlar. Alınan xəbərlərə görə, Sistanda ərzaq şeyləri azdır. Xorasandan Sistana qədər ingilislər şose yolu qayırmışlardır ki, bu yolda avtomobillər işləyir.

İngilislər Xorasanda hər gün “iblağiyə” adında teleqraf xəbərləri nəşr edib Türküstan bolşevikləri başında duran Kazım bəyin işlərinə artıq əhəmiyyət verirlər.

Kuçani-Şirvanı deyilən sərhəddən Türküstana yol açıqdır. Xorasanda külli miqdarda Aşqabad qaçqınları vardır. Xorasanda “Agahi”, “Çin”, “Şərqi-İran” adlı qəzetələr nəşr edilir. Azərbaycan qəzetələri Xorasana gəlib çıxmıyır. Ona görə Xorasanda olan azərbaycanlılar Azərbaycan əhvalından bixəbərdirlər. Xorasanda ərzaq cəhətdən korluq yoxdur.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Post və Teleqraf nazirinin Post və Teleqraf məktəbi imtahan kursları məsərifəti üçün 64.760 manat təxsis [ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qərara alınmışdır:

Qanun layihəsi təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın. O vaxtadək həman məsarifat üçün 20 milyonluq fondan 20.000 manat buraxılsın.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirinin Gəncə litoqrafiyasını elektrikle təchiz etmək üçün 220.000

manat təxsis haqqındakı məruzəsindən sonra qərara alınmışdır:

İstənilən məbləğ 20 milyonluq fondan verilsin.

- Ərazi nazirinin səhra siçovulları ilə mübarizə haqqındakı məruzəsindən sonra qərara alınmışdır:

Qanun layihəsi təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın; o vaxtadək 20 milyonluq fondan həman məqsəd üçün bir milyon manat buraxılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Krımda Azərbaycan konsulu

Şixəli Hüseynov Azərbaycan Cümhuriyyəti Krım konsulluğuna təyin edilmişdir.

* * *

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] tərəfindən Yalama mövqifində [stansiyasında] toplanmış qaçqınları məskun etmək üçün Bakı müfəttişi oraya göndərilmişdir. Mümaileyh [adı çəkilən şəxs], qaçqınlara Quba ətrafında yer verməlidir. Onunla bərabər, “İttihad” firqəsi nümayəndəsi Hacıbala bəy Nağıbəyov da oraya getmişdir.

- İşbu eylülün [sentyabrın] 27-də Vükəla Şurası[na] Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə nazirinin Bakıda küçə çocuqlarına məxsus bir darüleytam güşadı [yetimxana açılması] haqqında təqdim etdiyi qanun layihəsi təsvib [təsdiq] edilmişdir.

- Baş Məsai [Əmək] müfəttişi Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, Neftçilər İttifaqı xəstəxanasına müştərək [kollektiv] müqavilənaməni şamil etmək, fəhlələrin qəbulu və əzli məsələsini baş doktora mühəvvəl [həvalə] etmək məqbuldur.

- İngilis ərkani-hərbi [hərbi qərargahı] 26 ağustosdan işbu məlumatı verir:

Xariciyyə şöbəsi elam edir [bildirir] ki, Vordrop siyasi vəzifə ilə Qafqaziya göndərilmişdir.

Müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] ingilis baş komissarı namı ilə təsmiyə ediləcəkdir [adlandırılacaqdır].

Hərçənd bu vaxtadək Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistan (İrəvan) cümhuriyyətləri hökumətləri ingilis dövləti tərəfindən rəsmi surətdə təsdiq edilməmişsə də, yenə müşarünileyhdən məzkur [deyilən] hökumətlərlə əlaqədə bulunmaq istənilmişdir. Hökumətlər müşarünileyhin vəzifəsi haqqında Parisdəki kəndi heyətlərindən məlumat alacaqlardır.

Müşarünileyhi mister Uayt, mister Melqan Qrandi, bir nəfər də başqası müşayiət edəcəkdir.

Müşarünileyh cümhuriyyətlərlə Dabravol komandanlığı arasındakı gərginliyi bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] və xətti-fasilin riayət olunmasına [ayırıcı xəttin gözlənməsinə] çalışacaqdır.

Əlavə, Zaqaqaziyada ingilis ticarətinin artmasına çalışmaq, ticarət haqqında hesabat da verəcəkdir.

Kori

* * *

Xariciyyə Nəzarəti tərəfindən radio ilə işbu teleqraf çəkilməmişdir:

“Hamiya, hamiya, hamiya...”

1918-ci sənəsi əvəlindən [əvvəlindən] ermənilərin qoşun hissələri qəza hökuməti məmurları ilə birlikdə İrəvan quberniyası dairəsində yaşayan dinc müsəlmanları tələf etməyə başlamışdılar.

İşbu qırğın son zamanlar Sürməli, Eçmiyadzin, İrəvan, Novo-Bayazid qəzalərində kəsb-işiddət etmişdir [şiddətlənmişdir]. Belə ki, avqustosun 17-dən 31-dək 50-dək müsəlman köyü təxrib [dağdılmış] və əhalisi tələf edilmişdir. Qırğını təsvir üçün Eçmiyadzin qəzasının Canfəda köyü dəhşətləri kifayət edəcəkdir. Burada avqustosun 17-də erməni qəza məmurini [məmurları] köy əhalisini bir yerə toplayıb kişiləri qadın və uşaqlardan ayırmaqdan sonra köyü qarət edib, dəvələrə yükləyib Kərimarx köyünə aparmışlar. Kişilər isə Araz nəhri kənarında qətl edilmişlərdir.

Kərimarx, Paşakənd, Təkərli, Qoruxgünə, Övlalx və Arzakənd ictimaiyyətinin Ağverən, Dəlilər, Nurnus, Əlibay; Eçmiyadzin qəzasının Axcaarx, İydəli, Qarxun, Kolanı, Aralix köyləri; Basarkeçər dairəsinin Qızılvang, Subatan, Zağalı, Şahab köyləri və qeyriləri də təxrib edilmişlərdir. Şahab köyündə qadınların namuslarına təcavüz etdikdən sonra uşaqlarla bərabər təndirdə yaxılmışlardır.

Milli dərəsi dairəsinin və Qaraxan, Vədiçay dairələrinin bir çox [köy]ləri də böylə fəlakətə düşər olmuşlardır.

Fəlakətdən nicat tapmış əhali dağlarda acından tələf olmaqdadırlar. Qaçqınların az bir hissəsi fəqət Azərbaycana gəlməyə müvəffəq olmuşlardır.

Bu qırğınlar Azərbaycan xalqının həyəcanına səbəb olur.

Xariciyyə naziri Ermənistan hökuməti nəzdində ciddi etiraz etməklə, Baş komissar Haskell indində [nəzdində] də tədabir ittixazı [tədbirlər görülməsi] üçün iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmuşdur.”

ƏLİFBA VƏ YAZIMIZ

Bu günlərdə yazı və əlifbamız şiddətli bir surətdə mövzuyu-mübahisə olmaqdadır. Şu dəyərlə məsələ qarşısında bütövlükdə qeydsiz qalammayaraq, qiymətdar bir həqiqətin tövzihi [aydınlaşdırılması] üçün naçizənə icaleyi-qələmdə bulunmaq [acizənə qələm oynatmaq] məcburiyyətini hiss etdim.

Bətəxsis [xüsusilə] mütərəqqi millətlərin əhvali-ruhiyyəsinə diqqət edəcək olarsaq, onların hini-zühur və inkişafında [meydana çıxış və inkişaf zamanlarında] əksəriyyətlə qeyri-məş’ur [şüurlu bir şəkildə olmayaraq; ətrafıca tədqiq edib araşdırmadan], sövqi-təbii nəticəsi olaraq qəbul etdikləri vasitəyi-tərəqqi [tərəqqi vasitəsinin] istedad və qabiliyyətlərinə ən ziyadə müvafiq olanı olduğu görünür. Baxüsus [xüsusən] əhvali-ictimaiyyəyə təəllük edən [ictimai vəziyyətə aid] bir həqiqətin mütləqə təbiəti-bəşəriyyəyə uyğun olması bədihiyyatdandır [açıq-aşkar şeylərdən biridir].

İştə, ictimai müəssisələrdən ən canlı və mühümü də lisan olduğundan, aid bulunduğu millətin heyəti-ümumiyyəsinin təbiət və xilqəti ilə pək əlaqədar bulunduğu qabili-inkar olmayan bir keyfiyyətdir.

Türklər də vaxtilə fitrətlərinə, ənənə və adətlərinə pək müsaid, cəngavərliyi,

doğruluğu əmr edən, həqiqətləri göstərən islamıyyəti təzyiq və cəbr [məcburiyyət] olmadığı halda, bilatərəddüd [tərəddüdsüz] qəbul etmişlər, əsərlərini də şimdiki yazı ilə yazmağa başlamışlar. Güclük hiss etməmişlər. Aradan bir çox sənələr keçdiyi halda belə, yazı ilə fikirlərini ifadədə müvəffəqiyyətlər göstərmişlərdir.

Uyğur, Cığatay, Azərbaycan, Osmanlı türk dillərinə baxarsaq, həpsinin arasındakı bittəb [təbii] səmimi qərabət [yaxınlıq] görünməklə bərabər, digərlərinə vüsət və sərvət, ifadə və sairə cəhətlərində Osmanlı dilinin rüchaniyyəti [üstünlüyü] məlumdur.

Hələ şu son zamanda doğru, daha ziyadə gözəl şəkil və mahiyyət alması dolayısı ilə dillərin içində pək zərif və kübar bir hal göstərir, gərək ifadə və gərək yazısında maneyi-tərəqqi [tərəqqiyə mane] bir şey hiss edilməyir. Əklili-müvəffəqiyyəti tətvic edən [müvəffəqiyyət tacını zینətləndirən] ədəbi, elmi, fənni əsərlər yazıldı və yazılır. Bu gün Osmanlı dili sənələrin müruru [keçməsi] ilə mükəmməliyyət almışdır və kütübxanaları əsərcə də pək zəngindir. Yalnız iləriləməmizə, yazımız bir mane təşkil etməmişdir. Keyfiyyəti-tədənini [geriləmə səbəblərini] başqa cəhətlərdə görə bilərik.

Bugünkü türkcəmizi öz şəklində islah edərək daha mükəmməl bir surətə qoya bilərik. Məsələn, islamıyyətin təsiri ilə yerinə hərəkə qonmuş olan “ötər” türkcə kəlmələrimizə yenə hürufi-İmla olan “əlif”, “vav”, “ya” hərflərini qoymaq və əlavə etmək şərti ilə oxumaq və yazmaqda güclük gedərilərək daha qolay olur. Yoxsa məqsədi, “əlifba”-mızı tərk edib

latıncanı qəbul etməklə təmin ediləcəyində aramaq məhza xətdir.

Bir millət sənətdə, fəndə və bəzi xüsuslarda özgə millətləri tamamilə təqlid edə bilərsə də, ictimai hallarda məsələ daha başqadır. Adət və yazı kimi müəssisələri tərk edib də, bütövlükdə başqa bir zümreyi-milliyə xəttini qəbul etməklə daha bir fəna aqibətə məruz qalmaq mühəqqəqdır [şübhəsizdir]. Əgər biz tərəqqi etmək istərsək, öz yazımızdakı qüsur və nöqsanları qaldıraraq islahat yaparaq daha çabuc və əmin bir surətdə məqsədi-etiləməyə [tərəqqi hədəfimizə] vararız. Bu surəti-məşy [bu yol, bu gediş tərzini] səlamətimizə müvafiqdir. Zətən təlim və tələmədəki [təhsildəki] müşkülət və bətaət [yavaşlıq, ətalət] yazıdan ziyadə üsulsuzluq və yaxud eyi üsulu bilənlərin az olmasında və ya heç bulunmamasındadır.

Avropada olduğu kimi məktəb, əlifba və sair kitabları tənzim edilib, eyni mükəmməl üsul təqib edilmiş [olsa], bit-təcrübə [təcrübə ilə, əməli olaraq], sözü-müzün nə qədər doğru olduğu təzahür edər.

Mədrəsələrimizdə əksəri xocalarımızın 50-60 sənə ömür sərf edərək iki sətir məktub yazacaq və iki ibarə qoşulacaq qədər təhsil edəmədikləri ərəbini [ərəbcəni] fransızlar tərəfindən Beyrutda açılan məktəblərdə eyi və mükəmməl üsullarla əcnəbilərin belə 2-3 sənə zərfində ədəbiyyatı ilə layiqi vəchlə [layiqi surətdə] öyrəndiklərini gördüm və bizzat məktəblərinə gedib üsuli-tədrislərini mütəcəssisənə [yoxlayıcı] bir nəzərlə tədqiq etdim, bunun kimi bir çox təcrübələrin nəticəsinə vəqif oldum.

İştə şimdiki bu eyni şey üzərindəki tə-

zadlar qolayca anlaşılır, sonra yenə hesab öyrədən kimi qayət müsbət, quru və bəsit şəkllə qoymaq düşünülərsə, bu, imkanın xaricindədir. Çünki öyrənilən şeylərin içində ən ziyadə eşitməyə, duymağa, səməyə [eşitməyə] mütəvəqqif [bağlı] olan lisanıdır. Öylə büsbütün qiyasi [müqayisəli] bir təlim verən, eşitmədən öyrənilən dünyada heç bir dil yoxdur. Qaydası pək məzbut [tənzimlənmiş] bir lisan belə pək çox dəfə eşidib duyma[dı]qdan sonra öyrəniləmməz. Bu qədər fəzləsini düşünmək bir az xəyalpərəstlik olar. Sənəldə bəri Fransız Akademisinin çalışıb da bir hali-mükəmməliyyətdə gətirdiyi fransızcanı belə yalnız başınıza qəvaiddə [qrammatika] və qiraət kitablarından əzbərləyib öyrənsəniz də, bir fransızın yanında bulunsanız, öyrəndiyiniz kəlmələr və lisanla heç bir şey anlamadığından başqa, bir şey də anlamayıb büsbütün qeyri bir lisan öyrəndiyinizə heyərlə zahib olacaqsınız [inanacaqsınız]. Onun üçün heç bir lisanı o dərəcə qiyasiliyə isad etmək [çatdırmaq] imkanı hasil olmamışdır.

Öylə ləfz məxrəcləri və işmizazat [vibrasiyalar] vardır ki, heç bir əlifba ilə yazılmaz.

Ən mütərəqqi millətlərin yazılarını tədqiq etdiyimizdə bir taqım müşkül, məntiqsiz cəhətlərini görə bilərik. Məsələn, ingilislərin və rusların “o” oxunmaq üzrə mövzu olan [qoyulan] hərfin çox yerlərdə “a” və bunun kimi digər bəzi hərflərin mövzuyu-ileyh [ona verilmiş] bir tələffüzlə oxuduğunda, bəzilərinin də heç oxunmadığını, hətta bu kimi zəvayidin [artlıqların] ən müntəzəm fransız dilində belə az olmadığını görürük. Bundan dolayı, bu kimi kəlmələrin əsla eşidib

dib öyrənməkdən başqa bir çarə[si] olmadığını anlırsınız.

Demək olur ki, hər lisanın yazısında bu kimi güclüklər mövcuddur. Və yenə bir dilin ziyadə səməyə [qulağa] ehtiyacı olduğu məlum olur. O halda son dərəcə müşkül pəsənd olmanın doğru olmasını meydana çıxır.

Bir də, ifadə edilən sözü latınca hürufatla yan-yanə düzülüb yazdığımızda daha böyük həcm və yer işğal edəcəkdir. Halbuki bu türkcə yazımızla o qədər ziyadə yer zəbt etməyib, ufaq bir şəkildə yazıla bilər.

Daha sonra bizi yenə bu yazımızı mühafizəyə məcbur edən mühüm bir cəhət vardır. O da zümreyi-islamiyyədən ayrılma[mağımız] əl zəmiyyətidir [vacibliyidir]. Latınca hürufunu qəbul etdiyimizdə hər bir türkə iki növ yazı öyrənmək məcburiyyəti üz göstərir ki, bu da pək güc olduğundan, hər vaxt və hər kimsə üçün mümkün olamayacaqdır. Eyni zamanda xalqı müntəsinin [müntəsiblər, əlaqəsi olanlar] və qeyri kimi iki sinfə təqsimi [bölünməsi] məsələləri hüdus edir [meydana çıxır] ki, məzərrətdən [ziyandan] başqa fayda məlhuz olmayır [görünür].

Bir də, bəzilərinin sözlərindən islamiyyət maneyi-tərəqqi, yaxud bilüzüm imiş kimi fikirlər anlayıram və eşidiriz ki, bu da külliyyəni yanlış və xətalıdır.

Əgər biz geri qaldıqsa, onun səbəbini dində və dildə deyil, özümüzdə və tərzi-tələqqimizdə [anlayış tərziyində] aramalıyıq. Əgər islamiyyət maneyi-tərəqqi olsaydı, mədəniyyəti-islamiyyə denilən bir dövrün mövcudluğu duyulmazdı.

İslamiyyətin şanlı və sətvətli [qüdrətli] dövrlərində mövcubi-etila [ucalmağa sə-

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Dünən yekşənbə [bazar] günü eylülün 28-də günüz saat 3 yarımında yunanlılar missiyası Bakıya varid oldu.

Ev Sahibləri İttifaqında

Ev Sahiblərinin İttifaqı Parlamentdən istida [xahiş] etmişdir ki, Parlamentə id-xal olunmuş mənzil haqqındaki qanun layihəsinə tezliklə baxılsın və bununla bərabər, İttifaq şü layihə haqqında kəndi etirazını pişnihad [təqdim] etmişdir.

Birinci Ali-ibtidai mədrəsə

Bakı Birinci ali-ibtidai məktəbində müsəlmanlardan ötrü birinci sinif açılmışdır. Kursu dair dərslərdən başqa məktəbdə alman və Fransa lisanları da tədris ediləcəkdir. Məktəbin kursunu itmam edənlər [bitirənlər] imtahansız hərbi və texnik məktəblərinə və edadi məktəblərin 5-ci sinfinə daxil ola bilərlər. Haqqı-tədris ildə 50 manatdır. Ərizələr məktəbin kanselyariyasında [dəftərxanasında] qəbul olunur: Şamaxinka, 3-cü Paralelni küçədə 4 sinifli ali-ibtidai mədrəsə.

Dövlət Bankının rəsmi-güşadı [açılış mərasimi]

Azərbaycan Dövlət Bankı əsasən ustavin [nizamnamənin] qəbul olunduğu gündən (19 eylül) etibarən işləməkdədir. Fəqət təntənəli güşadı [açılışı] səşənbə [çərşənbə axşamı] günü eylülün 30-da olacaqdır. Ayini-duaya [dua mərasiminə] saat 11-də şüru ediləcəkdir [başlanacaq]. O gün hesabati-cariyyədən [cari hesablardan] başqa bir müamilə [əməliyyat] edilməyəcəkdir.

Z. Ayn.

Bank Qorçakovski küçədə, Birjanın müqabilində Saturovun evindədir. Bu imarətdə əvvəlcə “Kooperasiya” cəmiyyəti olurdu.

İngilis komandanlığının Azərbaycana borcu

Bakıda olan ingilis komandanlığının Azərbaycana borcu 240 milyon manatdan ibarətdir.

Yunanilər nümayəndələri

Tiflisdən Bakıya yunanilər nümayəndələri azim olmuşlardır [yola düşmüşlər].

Dövləti xəstəxana

Pəncşənbə [cümə axşamı] günü eylülün 25-də “Səadət” məktəbinin imarətində Vükəla Şurasının sədri və Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin [Sosial Təminat Nazirliyinin] müdiri hüzuru ilə 100 nəfər xəstə üçün dövləti xəstəxana açılmışdır.

Bolşeviklər – Azərbaycan və Gürcüstan

Tiflisdə çıxan gürcü nasional-demokrat “Klede” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, Lenin Estoniya, Litva, Finlandiya hökumətlərindən başqa Azərbaycan və Gürcüstana dəxi şəraiti-sülhiyyə təklifini müş’ir [bildirən] bir nota göndərmişdir.

“Yaşıl qələm”də

“Tayfun” əsərinin ədəbi mühakiməsində iştirak edəcək yoldaşlardan bu gün axşam saat 6-da Parlaman binasında “Müsavat” firqəsi odasına gəlmələri rica olunur. Habelə heyəti-idarə üzvlərinin də vəqti-mövudda [deyilən vaxtda] hazır ol-

maları ayrıca ixtar edilir [xəbər verilir].
“Yaşıl qələm”

Bələdiyyə İdarəsində

- Üçüncü dairə müsaliyə həkəmi [sülh arbitri] tərəfindən Bələdiyyə İdarəsinin vergi yığıcı nümayəndəsinə Opera müdiri Amiraqonun iftira etməsi üçün 3 aylıq həbsə məhkum edilmişdir. Həbs cəriməyə dəyişəmməz.

- İşbu eylülün 16-da Bələdiyyə İdarəsi nümayəndəsi polis vasitəsilə “Muza” sinemasının bilet satışı təhqiç edilmişdir. Nəticədə sui-istimal [sui-istifadə] olduğu kəşf edilmişdir. Bəratülqövl [protokol] tərtib verilərək sinema sahibi Əbdürrəhim Cəfərov məsuliyyətə cəlb edilmişdir.

İRƏVAN QUBERNİYASI HƏMVƏTƏNLİLƏR CƏMİYYƏTİNDƏ

Bazar günü həmin sentyabrın 21-də axşam saat 6-da Bələdiyyə İdarəsi imarətində İrəvan quberniyasının Həmvətənlilər Cəmiyyətinin ümumi iclası vaxt oldu. Cəmiyyət iclasında idarə əzasından [üzvlərindən] başqa ancaq 12 nəfər isbatı-vücut [iştirak] edirlərdir.

Əvvəlinci müzakirə olunan məsələ Naxçıvan, Ordubad, Şərur və Sürməli nahiyələri məsələsi idi. Bir çox mübadileyi-əfkardan [fikir mübadiləsindən] sonra həmin məsələlərin barəsində Sədri-vükəla [Baş nazir] cənablarına müraciət edib, Zaqafqaziya Baş komissarı Haskell ilə müzakirətdə bulunacağından əvvəl Həmvətənlilər Cəmiyyəti ərkanı [adamları] ilə müşavirə yapılması ricasında bulunmaq təhiti-qərara alındı.

İkinci məsələ, Cəmiyyət idarəsi tərəfindən hazırlanmış və Azərbaycan Sədri-vükəlasına təqdim olunacaq istidanın [ərizənin] müzakirəsi idi. İstidanamədə axır zamanlarda Erməni Cümhuriyyətində müsəlmanların başlarına gətirilmiş hədsiz fəlakətlər və cəfaların tədadi [sadalması] ilə bərabər, Ermənistanda yaşayan müsəlmanları Azərbaycan Cümhuriyyətinə və Azərbaycanda yaşayan erməniləri Erməni Cümhuriyyətinə mühacirət etdirmək istidası idi. Bu məsələ dəxi əksəriyyətlə qəbul olundu.

Sonra Ermənistanda Azərbaycan Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] vəkili cənablarının İrəvan quberniyasında müsəlmanların hallarını təsvir edən məktub sədr tərəfindən qiraət olunaraq, məclis xitam buldu.

Cəmiyyətin bu kimi təşəbbüsətini hər bir vətən övladı alqışladığı halda, bir çox məsələlərdən dolayı Cəmiyyətin laqeydanə [laqeydcə] davrandığı, məəttəəssüf [təəssüf ki], meydana çıxır.

Hal-hazırda Gəncə şəhərində üç min nəfərdən ziyadə İrəvan şəhərindən mühacirət edib və ermənilər tərəfindən sual edilmək [dilanmək] dərəcəsinə qədər soyulmuş biçərə mühacirlər toplanmışlardır. Məzkur [deyilən] mühacirlərdən bir çoxları işsiz, bیکar olaraq küçələri dolayırlar. Bir qədəri iş dəxi yaramadıqlarından aclıqdan həlak olmağa məhkumdurlar. Habelə Bakıda dəxi bir çox işsiz cavanlarımız mövcuddur. Hankı bir idarəyə müraciət edirlərsə, vasitələri olmadıği üçün rədd olunurlar. Bəziləri dəxi iki günlərlə ac qalırlar. Lihaza [bu halda], möhtərəm Cəmiyyət idarəsi bu barədə dəxi lazımi təşəbbüsətdə bulunarsa, və-

zifəsini layiqincə ifa etmiş olar. Bəhərhal [hər halda, necə olursa-olsun], ənsəmimi-qəlblə işbu Cəmiyyətin davam və fəaliyyətini arzu edirik.

Ayn. Məhzun

AZƏRBAYCANDA

Kürdəmirdən

Azərbaycan Cümhuriyyətinin daxilində olan qəsəbələrdən ticarət və işlək nöqtəyi-nəzərindən biri də Kürdəmirdir.

Kürdəmir qəsəbəsi bu axır vaxtlarda xeyli tərəqqi etməkdə idi. Kürdəmirin üzümü, pambığı vaqien [doğrudan da] buraya külliyyətli surətdə müştərilər cəlb edirdi. Bu vəsilə [vasitə] ilə də bazarın alverinə, əhli-kəsəbənin [kəsbkarlıq edənlərin, işləyib qazananların] çoxalmağına, əhalinin varlanmasına böyük xidmət edirdi.

Məəttəəssüf [təəssüf ki], 18 Mart hadisətindən sonra düşmənlər Kürdəmirə daxil olub bir ay Kürdəmirdə qalmaqla, olmanın xarab və şumluğu [uğursuzluğu, fəlakəti, bədbəxtçiliyi] vücuda gətirməkdə əllərin əsirgəmədilər. Böyük və görünüşlü imarətləri yaxdılar. Vağzal cənbindəki [yanındakı] iki sinifli və altı şöbəli ibtidai məktəbin bütün təlim şeylərini tələf edib, skamyalarının əksərin odun əvəzinə yandırdılar. Məşhur Bazar məscidinin və buna mütəəlliq [bitişik] məktəb və hücrələri xak ilə yeksan edib [yerlə yeksan edib, dağıdıb], Allahdan belə hicab etmədilər [çəkinmədilər].

Bu qayda ilə Kürdəmirin tərəqqisinə böyük bir zərbə endirdilər. Amma bunu unudular ki, Allah istəyəni qurd yeyə

bilməz. Allah yandıran çırağı söndürmək olmaz.

Nə isə, Kürdəmir yenə əski halına düşür. Həyat və ticarət işləri, lillahilhəmd [Allaha şükür], öz mövqeyini tutmaqdadır. Yanıb dağılmış binalar təmir olunur. Amma qaldı ki, Kürdəmirdə məktəb və məarif işləri burada çox geridədir.

On min nüfusu havi [əhalisi olan] Kürdəmirdə ancaq iki ibtidai məktəb mövcuddur. Bunlardan biri vəğzal cəbindəki iki sinifli və altı şöbəli məktəbdir. Doğrudan da, həmin məktəbdə yüzlərlə övladi-vətən dərəcə davam edib, bu vaxtdək onlarla uşaqlar təhsil edib işbu məktəbi bitirmişlər. Heyfa ki, bu uşaqların əksəri fəqir və tavanasız [imkansız] olmaqlarına binaən [görə], sair yerlərə gedib orta və ali məktəblərdə təhsil edə bilməyirlər. Böyləliklə, həm uşaqların çəkdiqləri zəhmət nəticəsiz və həm də burada oxumuş, miyanə də [ortabab da] olsa tərbiyə görmüş adamlar bulunmayıb. Binaənileyh [ona görə], bu qəsəbədə, bəhəməhal [dərhal] bir rüşdiyyə məktəbinin güşadı [açılması] əlzemdir.

Bundan maəda [bundan başqa], əhalinin və oxuyan uşaqların çoxluğunu nəzərə alıb, ibtidai məktəblərin artırılmasına böyük ehtiyac vardır. Madam ki, bizim tərəqqi və mədəniyyətimiz təlim və tərbiyəyə bağlıdır, Kürdəmir kimi böyük bir qəsəbəyə əhəmiyyət verilməlidir. Burada ali-ibtidai və rüşdiyyə məktəbi güşadı üçün Kürdəmir əhalisi Maarif Nəzarəti-cəlliləsinə [uca Maarif Nazirliyinə] və Maarif müfəttişi cənablarına ərizə dəxi təqdim etmişlərdir.

Əhməd Əfəndizadə

Qarabağdan

Zəngəzur uyezdirinin milis naçalniki Sultan bəy Muradov Qurban bayramı münasibətilə Xankəndində bulunan əsgərlərimiz üçün bayramlıq 55 qoyun göndərmişdi. Qarnizon naçalniki bayram günü rəsmi-keçiddən sonra qurbanları əsgərlər arasında paylayıb, əsgərləri bayrama azad etmişdi. Xankəndi qarnizonundakı əsgərlərin bayramı artıq təntənə və şadlıqla keçmişdir.

* * *

Amerikalıların Şuşadakı “İqtisadi Şərq möhtaclıqlarına müavinət” şöbəsinin vəkili doktor Haskell öz işlərini və skladlarını yığışdırmağa başlayıbdır.

Əvvəlcə doktor Haskell skladda olan şeyləri paylamağa başlayıbdır. O cümlədən, skladda artıq miqdarda manufaktura, dəvacat [dava-dərman], yorğan, libas, tufli, sabun, sap, xəstəxana ləvazimatı, bez, hazır tuman-köynək və sair bu kimi əşya mövcuddur.

Bu əşya ancaq Komitə qulluqçularına, onların tanışlarına, yəni möhtaclıqları qulluqçular tərəfindən təsdiq edilənlərə verilir. Əşyanın qiymətləri müxtəlifdir.

Məsələn, Komitə qulluqçularına və onların tanışlarına sabun 5 manatdan, sap 3 manatdan, bez 7 manatdan, yorğan 300 manatdan, şokolad 30 manatdan satıldığı halda, başqa müştərilərə həmin bu şeyləri birə bir yarım artığa satırlar.

Şuşada minlərcə qaçqınlar, həqiqi möhtaclıqlar olduğu halda, doktor Haskellin bu şeyləri qulluqçulara satıb və sonra da şeylərin Şuşa bazarında möhtəkir əli-

nə keçməsi xeyli cayı-təəccübdür [təəcübüldür].

Bilmək olmayır ki, böylə hərəkət amerikalıların Qardaş Köməyi komitələrinin proqramlarına müvafiqdir və yainki doktor Haskell və ətrafındakı böylə işlərə yol verir.

* * *

Qarabağda ümumi məsələlərdən biri də padvod [daşıma] məsələsidir. Araba, furqon, fayton sahibləri bu məsələ ilə çox artıq maraqlanırlar. Əsgər ləvazimatı daşımaq üçün, hökumət işlərini görmək üçün araba, furqon və faytonçuları məcbur edirlər ki, ucuz qiymətlə bu işləri görsünlər. Çox vaxt olur ki, padvod çağırılmış arabaçılar pulsuz bir neçə gün işləyirlər. Axır ki, bu xüsusda bəzən haqlı və bəzən də nahaq bir çox şikayətlər eşidilməkdədir.

Bir tərəfdən əhalinin rahatlığı və o biri tərəfdən bu padvod məsələsini bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Qarabağ qubernatorunun təşəbbüsü ilə Yevlax-Şuşa yolunda işləmək üçün iki ədəd avtobus hazırlanmışdır. Avtobuslar 18 nəfər minik apara biləcəklər.

Miniklər üçün Yevlaxda, Ağdamda, Bərdədə mövqiflər [stansiyalar] hazırlanacaqdır.

Qiymətlər də indikindən bir neçə dəfə ucuz olacaqdır.

Avtobuslar Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] tərəfindən hazırlanıbdır.

Keçən gün məzkur [deyilən] avtobusları Qarabağda olan Ərzaq Nəzarəti vəkili Məhəmməd Sadiq Axundov Türüq və

Məabir Nəzarətindən qəbul edib dəmir-yol ilə Qarabağa aparmışdır.

M. S.

GÜRCÜSTANDA

Mister Oliver Vordrop və gürcü şairəsi

Böyük Britaniya siyasi vəkillərindən mister Oliver Vordrop cənabları gürcü mühərrirə və şairəsindən Qandegili xanım ilə mülaqat [söhbət] edib gürcü ədəbiyyatı haqqında müsahibə etmişdir. Qandegili xanım mister Vordropun həmsiyrəsi [bacısı] mütəvəffa [mərhum] Marcori Vordropun ən yaxın və səmimi tanışlarından idi.

Əməli akademi

Tiflisdə yaxında əməli bir akademi açılacaqdır. Bu akademi ticari və sənai olub, əməli bir surətdə olacaqdır. Akademidə təlim və tədris proqramını hazırlamaq üzrə Gürcüstan Maliyyə naziri Kandelaki, professor Melikişvili və Mixail Taktakişvilidən ibarət bir komitə dəxi intixab olunmuşdur [seçilmişdir].

İtaliya malları

İtaliya firması “Hellas və Kompaniya” 2 milyon yarım qiymətində Gürcüstanda satılmaq üçün manufaktura və ayaqqabı göndərmişdir. Bu yaxınlarda yenə mal gətirilib ictimai müəssisələr arasında təqsim ediləcəkdir [paylayacaqdır]. Məzkur [deyilən] firma Gürcüstanda parça toxuyan fabrika açmağı təklif edir.

Qəzetənin qapanması

“Vozrojdeniye” qəzetəsi yalan xəbər-

lər dərc etdiyinə görə Daxiliyyə Nəzarətinin əmri üzərinə qapadılmışdır.

İtaliya və Gürcüstan

Əvvəlcə İtaliyaya gedib də övdət edən [qayıdan] Gürcüstan Məclisi-Müəssisəsinin üzvü İ. Əliqulaşvilinin verdiyi məlumata görə, İtaliya sərmayədarları Gürcüstana gəlib iş tutmaq istəyirlərmiş. Fəqət Gürcüstanda sosializasiya olmasından və əmələ ücrətlərinin bahalığından qorxurlarmış. Bu səbəblə İtalyanlar Gürcüstan hökumətindən sərmayənin tamamilə təhti-əməniyyətdə [təhlükəsiz] bulunmasını və əmələlərin dəxi bizzat İtaliyadan gətiriləcəyini təklif eyləməkdədirlər.

ELANLAR

İtibdir

Sədanlı İbnhacib Şüayib Əfəndizadəyə verilmiş mollalıq attestatı məfqud olmuş [itmış] elan olunur.

11415

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələcək xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

**Xəzər dənizində posta, sərnişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavər-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Hasənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

**Doktor
M. İ. Lurye**

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat

5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

**Doktor
Hacı Fətulla Ağəlizadə**

Daxiliyyə və canda olan mərzələrə və həmçinin uşaqlara məxsus azarlara müalicə edir. Mərziləri [xəstələri] hər gün səhər saat 7-dən 10-ədək və axşam saat 4-dən 7-yədək qəbul edir. Adres: Şamaxı küçəsində 14 nömrəli evdə. Telefon 19-27.

9016

**Diş həkimi
Semyon Aronoviç Kaqan
(18 il xarici məmləkətdə
təcrübə almış)**

Təzə işlər və yaxşı materiallardan işlər qəbul edilib hazırlanır. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 6-yədək. Ünvan: Ofiserski küçə, nömrə 4, Nikolayevski küçənin küncündən ikinci ev.

9046

**Doktor
Əliheydər Allahverdiyev**

Naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Hər gün səhər saat 8-dən 9-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. İçəri şəhər Bolşoy Minaretski küçə, nömrə 1. Bağın qarşısında. Telefon nömrə 36-21.

9051

**Diş həkimi
B. L. Levin**

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyaynovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

**Berlin Darülfünunu doktoru
N. Melkumyan[s]**

Daxili, zöhrəvi, sifilis, “606” və “914” müalicələrini qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 12-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 9-11. Kolyubakinski küçənin küncündə. Telefon nömrə 34-34.

**Sənaye (texniçeski) kantora
“Texnobüro”**

*Bakı, Birjəvaya küçə
telefon nömrə 26-27, 33-23*

Dəyirmanlarda, zavodlarda və fabrikalarda olan neft motorlarının əvəzində təklif edirik şəhər toku üçün 15-dən 50-yə qədər gücü olan matorlar.

Böyük qənaət. Bahalı maşınlar, neft, yağlamaqdan ötrü böyük xərc və remont – heç biri lazım deyil.

11409

**Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**1919 sənəsi təşirini-əvvəl...**

səh. 497. “Məktəbi-Tibbiyyəni”: güman ki, “Məktəbi-Təbiiyyəni” olmalı idi; çünki elanda deyilən bağçanın müdirəsi Səlimə xanım Yaqubova Peterburqda Fizika-Riyaziyyat fakültəsini bitirmişdi.

Azərbaycan Dövlət Bankı

səh. 498. “Qorçakovski”: Bakıda küçə; indiki Hacı Zeynəlabdin Tağıyev küçəsi.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 503. “senzavik”: müəyyən bir şəxsini və ya qurumun hüquq və səlahiyyətlərini müəyyənləşdirən şərtlər toplusunun (senz) tələblərinə cavab verən “senzoviy” (rusca цензовый) sözünün təhrif edilmiş forması; “senz, senzavik” sözləri qəzetdə hər yerdə “tsenz, tsenzavik” kimi yazılmışdır.

Teleqraf xəbərləri

səh. 506. “Kral Boris”: 1918-1943-cü illərdə Bolqarıstan çarı olan III Boris nəzərdə tutulur.

“Meksika bolşeviki”: qəzetdə səhvən “Moskva bolşevikləri” getmişdir.

Qəzetlərdən

səh. 507. “Kurlanda” (yaxud Kurlandiya): Latviyanın bir qisminin tarixi adı. 1795-ci ildə Rusiya İmperiyasının tərkibinə daxil olmuş, 1796-cı ildə Kurlandiya quberniyası yaradılmış, 1918-ci ildə müstəqil Latviya Respublikası elan edilmişdir.

“Avam Kameronu”: ikipalatalı Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

səh. 508. “tənvirat və tənsicat”: “tənvirat” – “ışığılandırma” deməkdir; qəzetdə

“tənsicat” kimi gedən söz isə güman ki, “təsxinat” – “istilik; qızınma” yaxud “tənzifat” – “təmizlik” olmalı idi.

“səbiq kayzer”: 1888-1918-ci illərdə Almaniya imperatoru olan II Vilhelm nəzərdə tutulur.

İstanbul mətbuatı və Qafqaziya

səh. 508. “Türk dünyası”: 1919-1920-ci illərdə İstanbulda nəşr edilmiş gündəlik və həftəlik qəzet.

İran işləri

səh. 510. “Zilhiccə ayının 15-də”: burada tarix hicri təqvimlə verilmişdir; miladi tarixlə 11 sentyabra uyğundur.

“iblağiyə”: bir şeyi (burada: bir xəbəri) bir yerə və ya şəxsə çatdırma, təbliğ etmə.

Əlifba və yazımız

səh. 515. “Larubaniyyətə fil-islam”: “İslamda röhbanıyyət yoxdur” (ərəbcə)

Bakı xəbərləri

səh. 515. “Ərizələr məktəbin kanselyariyasında qəbul olunur.”: “kanselyariyasında” sözü qəzetdə təhrif edilmişdir.

səh. 516. “Muza”: Bakıda 1913-cü ildə Velikoknyajeski (indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə) küçəsində açılmış kinoteatr.

İrəvan quberniyası**Həmvətənlilər Cəmiyyətində**

səh. 517. “Ayn. Məhzun”: bu imza Əli Rəhimova məxsusdur.

Azərbaycanda

səh. 527. “18 Mart hadisəsi”: Bakıda və Azərbaycanın başqa bir çox yerində 1918-ci ilin martında daşnak və bolşevik qüvvələrinin törətdikləri, tarixdə 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımını günü kimi qalan qırğınlar nəzərdə tutulur.

səh. 518. “doktor Haskell”: qəzetdə hər

yerdə belə getmişdir; güman ki, “direktor Haskell” olmalı idi.

səh. 519. “M. S.”: bu imza Məhəmməd Sadiq Axundova (Aran) məxsusdur.

Gürcüstanda

səh. 519. “Oliver Vordrop”: Britaniyanın Zaqafqaziyadakı siyasi nümayəndəsi olan Oliver Vordropun [Oliver Wardrop] soyadı “Azərbaycan” qəzetində bəzən “Vordrop”, bəzən “Ordrop” kimi verilmişdir.

səh. 520. “İ. Əliqulaşvili”: qəzetdə “B. Əliqulaşvili” getmişdir.